

BUCUREȘTII IN 1869

DE

PREZIOSI

BUCUREȘTII ÎN 1869

de PREZIOSI

Cu o prezentare de AL. BĂDĂUȚĂ

EDITAT DE „LUNA BUCUREȘTILOR"

Caetul original de schițe al lui Preziosi, din care s'au reprodus planșele grupate în acest album al „Bucureștilor în 1869", este proprietatea D-lui C. Argetoianu. Pentru binevoitoarea D-niei Sale solicitudine, Comitetul pentru organizarea serbărilor celei dintâi „Luni a Bucureștilor", îi exprimă cele mai călduroase mulțumiri.

PREZIOSI: AUTOPORTRET

P R E Z I O S I

Situate de-alungul unei căi naturale de comunicație, cum era Dunărea și, în acelaș timp, în preajma Orientului care a ispitit atâți călători, Țările Românești au fost vizitate, din cele mai depărtate vremuri, de numeroși drumeți străini. Despre unii nu avem nici-o știre exactă. Despre cei mai vechi în deosebi. Despre alții, însă, există destule mărturii. Fie propriile lor note de drum, fie însemnările altora despre ei. Călugări, călăuziți de o stea misionară, negustori atrași de bogăția locurilor, ori simpli călători în trecere; firul vremelnic al acestor oaspeți de altădată, începe de prin veacul al XIV-lea, chiar al XIII-lea, și urcă până în zilele noastre.

Pentru istoria și, deci, pentru cultura noastră, trecerile acestea au fost de multă însemnătate: când n'au avut vre-o utilitate imediată, pentru stările de atunci, ele au slujit, cel puțin ca document, mai târziu. Mulțumită ecoului lor, păstrat în documentele și bibliotecile altor țări, mai puțin încercate decât au fost țările dunărene, s'au putut cunoaște și lega între ele, fapte și stări despre cari, altfel, am fi rămas fără nici o veste.

Bunăoară, acea admirabilă reconstituire a „Istoriei Românilor prin călători“, pe care o datorăm erudiției fără egal și marelui dar de evocare, cari însoțesc totdeauna cercetările d-lui N. Iorga: începând dela misionarii franciscani ai celui de al XIII-lea secol și până la italianul Botero, de dinaintea lui Mihai Viteazu; continuând cu Bandini, Del Chiaro, Porter, Boscovich, Sulzer, Raicevich, Hacquet, Recordon, și până la mai nouii Pertusier, Zucker, Haussez, Demidov, Vaillant, Colson, Marmier, ș. a., — d. N. Iorga învie, în cele 4 volume ale lucrării sale, în acelaș timp cu viața fiecăruia, însă-și viața și aspectele principale ale epocii, în care ei au poposit între hotarele românești.

Deopotrivă prețioase cât mărturiile scrise, rămase dela acești călători, sunt acele în care impresiile de drum au fost exprimate, nu prin simple cuvinte, ci prin linii și culori: artiștii străini, pictori și acuareliști îndeosebi, cari au trecut sau au rămas mai îndelung la noi, începând cu a doua jumătate a veacului al XVIII-lea.

Intre aceștia, cei mai de seamă sunt acei care au format grupul artiștilor francezi: Liotard, Louis Dupré, Hector de Béarn, Doussault, Bouquet, Raffet, Valério, Lancelot, etc.

De bună seamă că, judecate independent de instrumentul sau forța care le stăpânește, cuvântul și culoarea nu sunt, în fond, decât două mijloace de expresie. Egale ca posibilități și rezultat artistic, cu această singură diferență în favoarea culorii: de a putea exprima mai sintetic și direct pentru ochi, decât descripția scrisă, aspectele și formele realității. O diferență mai mult aparentă; mai degrabă în funcție, nu de artist, cât de acei care folosesc sau judecă rezultatul efortului său.

Căci, în condiții de artă egale, un peisagiu în culori nu este niciodată mai ușor

de realizat ca transpunerea lui în cuvinte. Primul se percepe, însă, mai facil și convinge mai mult. In vreme ce descripția, cu mijloace scrise sau verbale, lasă mai totdeauna loc bănuelilor, în ceeace privește exactitatea ei. De-aceea, pentru marele public, pictura, acuarela sau desenul și, recent, fotografia, sunt dovezi mai puternice decât echivalentul lor realizat prin cuvinte.

Din acest punct de vedere, în primul rând documentar, întâile imagini exacte ale trecutului (exceptând stampele ale căror linii primitive au fost mai degrabă pretexte de interpretări) încep, în genere, cu artiștii străini care ne-au vizitat. Ei ne-au descoperit, fie după mărturiile mai vechi ale călătorilor, fie în drum spre Constantinopol, sau venind la noi ca oaspeți ai fiilor de boeri cari începuseră să studieze la Paris, și, uneori, chiar ca musafiri ai Domnitorului.

Unul din acestea, poate să fie și cazul lui Preziosi.

Căci, dacă despre toți ceilalți există informații asupra vieții și activității lor anterioare, mai mult sau mai puțin complete; opus lor, Preziosi este o enigmă. Nu se știu despre el decât foarte puține lucruri. Sigur că era italian. Dar în Italia nu este cunoscut. Cercetările întreprinse, în acest sens, n'au dus la vre-un rezultat mai amplu. Singura încercare de a-i schița viața, ne-a dat-o d-l Al. Busuioceanu în „Studii italiene": investigațiilor făcute de d-sa, le adăugăm pe ale noastre, cu toate rezervele și temerile pe cari această ciudată existență le obligă.

Incă necunoscută, fotografia era premersă, la acea epocă, de transpunerea realității în culori și desen. O seamă de specialiști ai acestui meșteșug colindau, pe atunci, diferitele orașe ale țărilor. Cei mai buni treceau hotarele. Câțiva au fost solicitați chiar de Regele Carol I. Nu atât ca portretiști ai Familiei Domnitoare cí, mai degrabă, cu rostul — nemărturisit dar extrem de util — de a răspândi în cât mai largi cercuri europene, unde se discutau pe acea vreme destinele României, vederi dintr'o țară ignorată. Astfel au venit la noi, sau au fost chemați: Szathmary și germanii August Becker, F. Kaiser, Emil Volckers, peisagiști sârguitori; dintre ei, ultimul venind la București în acelaș timp cu Regele Carol I. In aceiaș situație, mai pot fi citați: englezul Schonberg, polonezul Adjukiewicz, specialist în scene de parăzi militare, etc.

Unii dintre aceștia, simpli meseriași ai penelului, nu puteau depăși acuarela documentară. Desenul și culoarea corectă. Nu izbuteau să se ridice, decât prea puțin, de-asupra realității. Alții, printre cari Preziosi, păstrau subiectul ca simplu pretext și, fără să-l falsifice, ridicau acuarela până la artă.

In acest sens, mai direct perceptibilă decât chiar în tablouri, forța talentului lui Preziosi se conturează definitiv, în schițele sale de drum: lucrate totdeauna în fugă, câteodată călare în suita Domnitorului, mai rar așezat dar cu caetul ținut incomod pe genunchi (cum în Autoportretul care deschide acest album), „însemnările de drum" ale lui Preziosi se desfac, de sub creionul și penelul său, cu o căldură și siguranță de cari numai un artist autentic putea fi capabil.

Câteva linii numai, ajung ca să închiege un ansamblu. Două-trei culori, scuturate fugar, sunt suficiente, alteori, ca să aducă pe hârtie un zâmbet, o lumină, o mișcare: viața adevărată.

Preziosi a fost astfel, înainte de toate, un desenator și acuarelist de indiscutabil talent: plin de spontaneitate, cu un simț al observației dintre cele mai neobișnuite și un maestru al culorii igenue și clare. Probabil însă un artist nomad. Cum just se presupune: unul dintre acei neosteniți cântăreți în culori, un fel de trubadur al penelului, mereu atras de drumuri și aspecte noi.
Desigur că și-a părăsit patria de timpuriu. Inainte de a-și fi putut da întreaga măsură a talentului său. Pentru acest motiv, Preziosi nu este citat în niciun manual de istoria artei noui italiene: solicitat de noi, însuși Zozi, cunoscutul critic de artă venețian, nu l-a putut identifica biografic.
Nici măcar numele nu i-se cunoaște întreg. A semnat pretutindeni, simplu „Preziosi". D-l Busuioceanu, sprijinindu-se pe o indicație dintr'un catalog de expoziție din 1873, unde numele pictorului era notat „D. Preziosi", presupune că el s'ar fi putut chema Domenico.
Evident, problematic. Pe de altă parte, albumul din care s'au extras planșele de față, are acest titlu, scris se pare de mâna lui Preziosi: „La Valachie par Preziosi". Alături de care, notat cert de altcineva, s'a adaus ulterior: „Aquarelles de mon grand Père Preziosi". De unde rezultă că acest album, propriu zis o carte de schițe, un jurnal de drum în culori, a aparținut urmașilor pictorului cari, după unele informațiuni, au locuit mai târziu la Constantinopol.
Această constatare vine să dea certitudine presupunerii că, înainte de a lucra la noi și probabil și după aceea, Preziosi a trăit la malurile Bosforului. Din acest caet de schițe nu rezultă de altfel, dacă e să credem că desfășurarea lui păstrează cursul cronologic al diferitelor etape ale călătoriei, drumul pe care Preziosi a venit. Albumul, deși prima acuarelă poartă o dată mai târzie, se începe organizat cu data de 1 Iunie 1869, când Preziosi se afla la București. Acest fapt verifică afirmația că pictorul a lucat la noi în două vacanțe consecutive: în verile anilor 1868 și 1869.
Mărturisim, însă, că această lipsă sau imprecizie de date, asupra vieții lui Preziosi, nu ne supără prea mult. Esențialul n'a fost niciodată viața artistului. Ci rezultatul ei. Pe de altă parte: pentru un popor, cum e al nostru, care are în patrimoniul său popular de artă, atâția glorioși eroi anonimi (Poetul, Sculptorul în lemn, Cântărețul, etc.), această nesiguranță în ceiace privește viața lui Preziosi, e parcă anume făcută ca să ni-l apropie și sporească mai mult.
Este foarte posibil, deci, ca Preziosi să fi venit la București chemat de Regele Carol I, spre a-l întovărăși în călătoriile sale. Datele unor acuarele coincid, într'adevăr, cu principalele locuri ale unora dintre aceste călătorii. Cum nu e mai puțin adevărat că, în afară de Szathmary, niciunul dintre acuareliștii care au fixat în culori începutul domniei Regelui Carol I, n'a izbutit mai matur ca Preziosi, să realizeze scene și aspecte atât de variate: dela peisagiul vast și liniștit al Dunării, pe apele căreia se distinge vasul regal pavoazat, până la amestecul colorat și pitoresc al „Moșilor"; și de la scenele rustice, până la ilustrațiile atât de reușite din primii ani ai Regatului.
Albumul lui Preziosi, după care el și-a reconstituit probabil mai târziu tablourile aflate azi în Pinacoteca Regală, este o frescă vie a țării de acum aproape trei

sferturi de veac. Țăranii săi au atitudini și linii pline de noblețe. Preziosi a știut să surprindă pretutindeni detaliul cel mai potrivit. Culoarea cea mai autentică. Momentul cel mai caracteristic. Scenele din Moși sunt inegalabile: ca valoare documentară și, deopotrivă, ca poezie a vechilor târguri din margine de oraș; loc de întâlnire al tuturor regiunilor țării, adevărat muzeu etnic, viu.

Dar, cel puțin tot atât de însemnat, este Preziosi pentru Orașul în sine; cu excepția cu Szathmary, niciunul dintre maeștrii acuarelei documentare, în trecere prin Muntenia, n'au izbutit să redea, mai sigur și simplu ca el, imagini din acel București dela jumătatea veacului trecut.

*

Desprinse direct din caetul de lucru al lui Preziosi, fără intermediul tablourilor în care realitatea poate fi uneori prelucrată, scenele și vederile închise în acest album, au fost anume alese ca să evoce, în linii și culori care nu se pot stinge, câteva din momentele cele mai autentice și colorate din trecutul Capitalei noastre: Bucureștii anului 1869.

AL. BĂDĂUȚĂ

S'a tras acest album în 5000 exemplare
pe presele offset ale Tipografiei
„Luceafărul“ S. A. din București,
în foto-litografie, sub supravegherea
technică a maestrului P. Hilpert.

26 -
1869.
BIBLIOTECA
MUNICIPIULUI
BUCUREȘTI

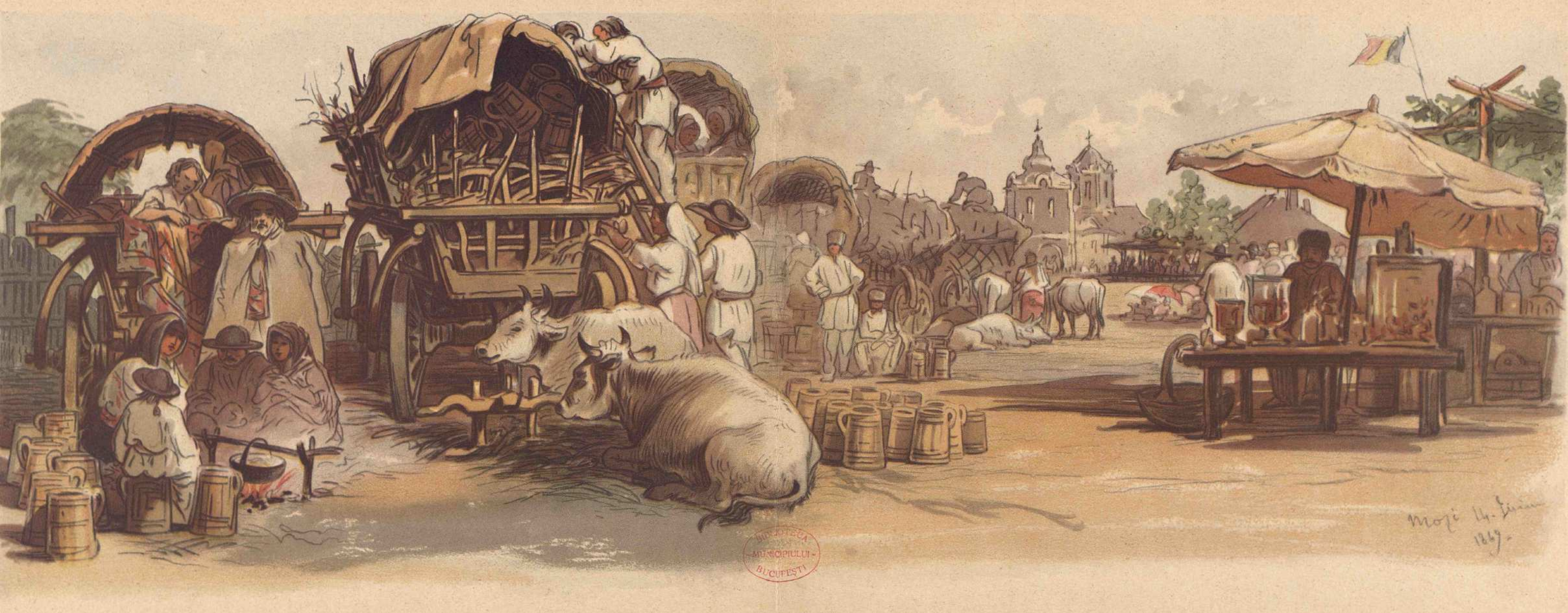
Bucurest 4 Iulie 1869

Moşi 13 Iunie 1869=

BIBLIOTECA
BUC

7-Juin
1869.

1869